Opłata
pocztowa
uiszczona
ryczałtem.

Nowiny Wydawnicze

z Literatury, Nauki i Plastyki

Nr. 5 30 maja 1931

Pamiętnik Świętokrzyski — 1930

Redaktor Aleksander Patkowski. Kielce 1931. Wydawnictwo Wydziału Wojewódzkiego w Kielcach i Sekcji Regjonalistycznej Związku Nauczycielstwa Polskiego. Z zasiłkiem Funduszu Kultury Narodowej. Skład Główny: Tow. Wydawnicze (J. Mortkowicz) w Warszawie. Str. VII + 440, 219 ilustracyj i 3 tablice. Format 24 x 32 cm. Cena zł. 30.—

W piątą rocznicę śmierci Stefana Żeromskiego, ukazało się monumentalne wydawnictwo, poświęcone Jego stronom rodzinnym. Zainicjowane zostało podczas organizowanych od r. 1922 przez Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Sandomierzu kursów regjonalnych, poświęconych przyrodzie i kulturze Sandomierszczyzny. Kursy te zostały powitane przez St. Żeromskiego z gorącym entuzjazmem. Dał temu wyraz w drukowanych na wstępie «Pamiętnika Świętokrzyskiego» listach. «Sandomierskie — pisał Żeromski — wyżyna między Koprzywnicą, Chobrzanami, Klimontowem — to dla mnie ogród szczęścia, gdyż tam przeżyłem najmilsze lata młodości».

Ruch regjonalistyczny, wszczęty w stronach rodzinnych Żeromskiego, a nazwany przez niego «nową twórczą ideą» rozwijał się i rozwija się żywo i jego wyrazem jest omawiane wydawnictwo.

«Intencją tej książki, według przedmowy — jest hołd dla ziemi, która wydała pierwszego wielkiego artystę — Jana Kochanowskiego, pierwszego sarmackiego piewcę Świętokrzyszczyzny, Wespazjana Kochowskiego, gdzie najbogaciej rozsypała się myśl religijna naszej reformacji, dokąd Skarga ze względu na «klimat cieplejszy» jeździł ratować zdrowie, z której wyszedł praeceptor Poloniae, Stanisław Konarski i Adolf Dygasiński i cor cordium naszego pokolenia — Stefan Żeromski.

«Pamiętnik Świętokrzyski», pod znakiem roku 1930, święci rocznice związane z terenem, w artykule Adorjana Divéky'ego «Św. Emeryk na Łysej Górze», wojskiego zaś sandomierskiego, Jana Kochanowskiego, w artykule Stanisława Windakiewicza: «Jan Kochanowski w Czarnolesie» i bogatej antologji «Poeci polscy o Kochanowskim», gdzie została zebrana wiązanka hołdów poetyckich od Mikołaja Reja do Juljana Ejsmonda włącznie.

Jubileusz setnej rocznicy powstania listopadowego znalazł wyraz w cyklu zebranym ze wspomień i archiwów rodzinnych p. t. «Sandomierzanie w setną rocznicę». Wszystkie te wspomnienia, zaopatrzone są w nieznane portrety, odnalezione w zbiorach rodzinnych.

«Pamiętnik Świętokrzyski» poświęca parę artykułów swoim poprzednikom, a więc: Aleksandra Patkowskiego «Tomasz Ujazdowski, wydawca Pamiętnika Sandomierskiego w latach 1829/30» i Marty Hubickiej «Pamiętniki Kieleckie 1870, 1871, 1874 i 1898», następnie zaś daje systematyczny przegląd zagadnień, dotyczących przyrody i kultury regjonalnej: Jan Czarnocki «Granice Gór Świętokrzyskich oraz podział regjonalny tego obszaru», Stanisław Arnold: «Podziały administracyjne województwa sandomierskiego do końca XVIII wieku», Kazimierz Tymieniecki: «Początki Kielc w związku z pierwotnem osadnictwem Łysogór», Marjan Friedberg: «Rozsiedlenie rodów rycerskich w województwie sandomierskiem w wieku XV» i Jerzy Remer: «Sandomierz w litografjach Wyczółkowskiego».

O stanie terenowych badań przyrodniczych piszą: Tadeusz Wiśniewski (geologja), Kazimierz Kaznowski (flora), Wacław Roszkowski (fauna); o stanie zaś badań historycznych w przeglądzie literatury: Adam Stebelski: «Opisy i monografje miast t. zw. regjonu świętokrzyskiego», Tadeusz Szydłowski: «Badania i odkrycia w zakresie historji sztuki na terenie sandomiersko—kieleckim w latach ostatnich», Jerzy Remer: «Opieka nad zabytkami sztuki, zarys historyczny, uwagi i postulaty, z wielobarwną mapą, obrazującą rozmieszczenie stylów i rodzajów zabytków sztuki.» Historji nadto poświęcony został artykuł Stanisława Małachowskiego—Łempickiego: «Związki tajne w Świętokrzyskiem», etnografji — wydobyta z roczników «Gazety Radomskiej» bardzo cenna praca Hieronima Łopackiego «Okolice radomskie i sandomierskie w przysłowiach, wyrażeniach i piosenkach», przyczynki miejscowego nauczycielstwa szkół powszechnych przedstawione przez Jędrzeja Cierniaka: «Tradycje sobótkowe w Świętokrzyskiem», Edwarda Szylki «Śpiewki żniwiarskie w okolicy Sandomierza», Wandy Wołowcówny: «Sukmana chłopska ze Świętomarzy», Ferdynanda Potockiego: «Rybołóstwo w powiecie Sandomierskim», nadto b. bibljotekarza hr. Tarnowskich z Dzikowa Michała Marczaka artykuł o obyczajach wielkanocnych p. t. «Turcy w Radomyślu nad Sanem».

Z pracą nauczycielstwa wiążą się artykuły, poświęcone historji szkolnictwa; A. P.: «Kartki z dziejów powszechnej szkoły męskiej w Sandomierzu» i tegoż «Echa powstania listopadowego w szkole wojewódzkiej kieleckiej», obok zamieszczonych sprawozdań z działalności okręgu wojewódzkiego Związku Polskiego Naucz. Szkół Powsz., oraz założonych przez tę samą organizację instytucyj takich jak: Uniwersytet Orkanowy w Szycach i Powszechny Uniwersytet Regjonalny im. Konarskiego w Sandomierzu.

Artykuły, poświęcone literaturze, stoją przedewszystkiem pod znakiem twórczości Stefana Żeromskiego. O «królewskim darze Puszczy Jodłowej» pisze Aleksander Janowski. Zasłużonemu krajoznawcy, który pierwszy zainicjował na szerszą skalę pracę badawczą i propagandową Gór Świętokrzyskich, dedykował swój poemat Żeromski «z wyrazami braterskiej czci». Janowski pierwszy, jako autor «wycieczek po kraju», kieruje w te strony ruch krajoznawczy. Pisze też w kronice z humorem o tem «jak powstały moje wycieczki po kraju». Obraz tego, co zdziałało, założone przez Aleksandra Janowskiego wespół z Zygmuntem Glogerem, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze na terenie województwa kieleckiego w latach 1906 — 1931, znajdzie czytelnik również w kronice «Pamiętnika».

Z Puszczą Jodłową wiążą się ogłoszone wraz z mapą sprawozdawcze «materjały do organizacji parku narodowego im. Stefana Żeromskiego w Górach Świętokrzyskich».

W związku z Popiołami pozostają nieznane szerszemu ogółowi, po raz pierwszy ogłoszone przez Emila Kipę «Wspomnienia przeszłości»

Ignacego Dominika Radziszewskiego, o których roli w powstaniu arcydzieła Żeromskiego wiedzieliśmy dotychczas nieco z krótkiej wzmianki w książce Stan. Piołun-Noyszewskiego p. t. «Stefan Żeromski. Dom, dzieciństwo i młodość».

Znany z Popiołów rektor Rafała Olbromskiego i Krzysia Cedry został przedstawiony na podstawie źródeł archiwalnych przez Aleksandra Patkowskiego w artykule «Michał Kubeszewski, rektor szkoły wydziałowej sandomierskiej w latach 1790—1830».

Po Żeromskim osobne miejsce zostało poświęcone Adolfowi Dygasińskiemu, o którym piszą córka i zięć znakomitego pisarza — Zofja i Władysław Wolertowie: «Adolf Dygasiński (kartka z przeszłości)», «Poeta Ponidzia», «Drogi i bezdroża puścizny literackiej ś. p. Adolfa Dygasińskiego a teraźniejszość».

«Pamiętnik Świętokrzyski» nietylko daje obraz pracy dokonanej, lecz również nakreślić chce program na przyszłość i ułatwić organizację badawczą i twórczą wszystkim związanym zainteresowaniami i pochodzeniem ze Świętokrzyszczyzną.

To też rozpoczyna systematyczną i pełną rejestrację bibljotek publicznych w Sandomierskiem, Radomskiem i Kieleckiem (Jadwiga Filipkowska-Szemplińska i A. P.), zamieszcza krytyczny opis Adama Stebelskiego — archiwum województwa kieleckiego i archiwum Kurozwęckiego w szczególności, podaje wiadomości (A. P.) o muzeach na terenie województwa kieleckiego.

Wychodząc z założenia, że bibljoteki i muzea regjonalne winny prowadzić bibljografję druków i materjałów archiwalnych, dotyczących swego regjonu, «Pamiętnik Świętokrzyski» zamieszcza artykuły Adama Stebelskiego o «źródłach do dziejów ziemi kieleckiej, radomskiej i sandomierskiej w Archiwum Głównem w Warszawie», Aleksego Bachulskiego: «Archiwalja do historji województwa Kieleckiego w Archiwum Skarbowem», Kazimierza Konarskiego «Sandomiriana w Archiwum Aktów Dawnych w Warszawie».

Systematyczną bibljografję druków miejscowych rozpoczyna Michał Marczek, pisząc o drukarniach i drukach tarnobrzeskich.

W przeglądzie literatury omówione zostały liczne i cenne prace miejscowego badacza, ks. Jana Wiśniewskiego (Mieczysław Niwiński), zwrócona została uwaga na bogatą literaturę pamiętnikarską (ks. Józef Rokoszny), na specyficznie regjonalną literaturę, nie spotykaną właściwie, gdzie indziej, jaką są pamiętniki włościan sandomierskich: Jana Słomki i Ferdynanda Kurasia, oraz na niezmiernie ważkie dla aktualnej pracy państwowej monografje społeczno-gospodarcze (Stanisław Inglot).

Kończy całość wiadomość o związkach koleżeńskiej przyjaźni (A. P.: Koła Kielczan, Radomiaków i Sandomierzan) i rozwijającym się kulcie pieśni w Związku Stowarzyszeń Muzyczno - Śpiewaczych Województwa Kieleckiego (Witold Kamiński).

Książka ta ma wedle słów Żeromskiego w «Snobizmie i postępie» wskazać «jakiemi niewidzialnemi drogami, otworami tajemniczych porów wstępuje tęgie zdrowie w ciało ojczyzny».

Następny numer „Nowin Wydawniczych" ukaże się po ferjach wakacyjnych.

Prenumerata czasopisma Nowiny Wydawnicze wynosi: rocznie zł. 2.—; półrocznie zł. 1.—, kwartalnie — 50 gr. Cena numeru 20 gr.
CENY OGŁOSZEŃ: cała strona zł. 300.—; pół — 150.—; ćwierć — 80.—

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, Rynek Starego Miasta 11

Redaktor i wydawca JAKÓB MORTKOWICZ

Odbito czcionkami Drukarni Naukowej T-wa Wydawniczego w Warszawie. Rynek Starego Miasta 11